חוץ דאולא בהדה לבי דינא. כלומר חולצת חולצת עמהם לב"ד וכ"ש לפי שמייחדו יבמתו ואיכא לספוק שמא חולצת ולכתי לספוק גם ברחל להשיגו ברם קרובה תלוצתו ממלי ברם חולצתו ונפיק לחשיגו סברי שרחל ולברתה נפי אחיו היו שהרי חלץ לרחל ותימה גדולה פירש דהא תנן במתניתין **חוץ דאולא בהדה לבי דינא.** כלומר חולצת חולצת עמהם לב"ד וכ"ש לפי שמייחדו יבמתו ואיכא לספוק שמא חולצת ולכתי לספוק גם ברחל להשיגו ברם קרובה תלוצתו ממלי ברם חולצתו ונפיק לחשיגו סברי שרחל ולברתה נפי אחיו היו שהרי חלץ לרחל: **הלי דלא**

הך דאולא בהדה לבי דינא גזרו בהו רבנן האי דלא אזלא בהדה לבי דינא לא גזרו בהו רבנן: מתני' [א]**החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתיבמת** [ב]**וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה** [ג]**שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום רבי יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה חלץ לה אחיו או כנסה יכנום את אשתו מתה היבמה יכנום את אשתו** [ד]**מת יבם יוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה: גמ'** מאי וכן אימא אבל המגרש אמר ריש לקיש [ה]**כאן שנה רבי** [ו]**אחות גרושה מדברי תורה** [ז]**אחות חלוצה מדברי סופרים: שומרת יבם שקידש וכו':** [ח]**אמר שמואל הלכה כדברי רבי יהודה בן בתירא איבעיא להו מתה אשתו מהו ביבמתו רב ורבי חנינא דאמרי תרוייהו** [ט]**מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי דאמרי תרוייהו מתה אשתו אסור ביבמתו אמר רבא מאי טעמא דרב משום דהואי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון מתיב רב המנונא** [י]**ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני ואחר כך מתה אשתו אחריו אותה יבמה חולצת ולא מתיבמת ואמאי תיהוי כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון אישתיק לבתר דנפק אמר אמאי לא אמרת ליה רבי אלעזר היא דאמר** [יא]**כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית הדר אמר אימור דא"ר אלעזר היכא דלא חזיא בשעת נפילה אבל היכא דחזיא בשעת נפילה מי אמר הדר אמר אין והתניא רבי אלעזר אומר מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו יבמה חולצת ולא מתיבמת לימא שמואל ורב אסי דאמרי כר' אלעזר אפי' תימא כרבנן עד כאן לא קמיפלגי רבנן עליה דרבי אלעזר אלא משום דמנפילה ואילך לא מיתסר עלייהו אבל הכא דאיתסר אפילו רבנן מודו: מתני'** [יב]**היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיש לה שלשה חדשים** [יג]**וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד גרושות ואחד אלמנות אחד נשואות ואחד ארוסות רבי יהודה אומר הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו חוץ מן הארוסות שביהודה מפני שלבו גם בה** [יד]**ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני**

מתה אשתו מותר ביבמתו. ומתני' דקתני מתה יבמתו ולא נקט מתה אשתו דהוי דבעינן מת היכא תנא נמי מתה דבעינן למימר מת היכא דמת אחיו ומתה אשתו **מאי טעמא דרב משום דהוי יבמה שהותרה.** ותע"ק דנקט מרצעה לחין (שם דף כז:) שרי רב לפילו לת הותרה לכתחלה דקתמר מתה הרלשונה מותר בזמיה היינו דוקא בזיקה דרבנן אבל הכא אחות אשתו לחולי דוקא משום דהוותרה: **עשה בה מופנה מאמר.** לת לתניהו דוקא לחולי מכ"ש מדאורייתא לתמר (שבועות דף כט.) דלתמר קונה קנין גמור מי נמי נקט עשה בה מתמר לגמועינן דתע"ג דתין זיקת הזמיה גמורה לפילו הכי לוקמת לת זו: **ואמאי תיהוי יבמה שהותרה כו'.** תימה דלת פרין מהך בריימתא דלרב ברים פרק מרצעה לחין (לעיל דף כת.) ולישני דרבי אלעזר היא דלמתני דמתני' לעיל דריש מרצעה לחין (דף כו. ושם) ולעיל דחיל בחחיות מייתי לה למתני' דהכא דהייגו שמיהן גחותות לחיי ופ"ה יש ליישב קלת בגחותה לחיי ולת לגכרי א) ורע"ג לר"י דגרסי' הת לחולץ בהדיה לבי דינת אי לחולץ בפי שהולכת לחלון וכיון דחלצה דמיא לגרושה טפי ומקרו גם לרת קרובתה כשגחותה לחיי דדמיא לרת ערוה אבל כשחולצת לרת לתה ולת לתה לת דמיא לתה לגרושה ולפילו הכי אסור דקרובת רת חולצה בריי ויש ספרים ללת גרסי לת בהדיה ולת בהדה חלת הת לחולץ לבי דינת והת ללת חולץ: **יוציא את אשתו בגט.** נפ' מרצעה לחין (לעיל כט.) לת בעי למימר דזו היא למעוטי הך דהכת דפסק כספרימת לעיל (ע"ש): **מתה אשתו מותר ביבמתו.** ומתני' דקתני מתה יבמתו ולת נקט מתה לשתו דהוי דבעינן מת היכא תנא נמי מתה דבעינן למימר מת היכא דמת אחיו ומתה אשתו **מאי טעמא דרב משום דהוי יבמה שהותרה.** ותע"פ דנפ' מרצעה לחין (שם דף כז:) שרי רב לפילו לת הותרה לכתחלה דקתמר מתה הרלשונה מותר בזמיה היינו דוקא בזיקה דרבנן אבל הכא אחות אשתו לחולי דוקא משום לשתו דהוותרה: **ואמאי** תיהוי יבמה שהותרה כו'. תימה דלת פרין מהך בריימתא דלרב ברים פרק מרצעה לחין (לעיל דף כת.) ולישני דרבי אלעזר היא דלמתני דמתני' לעיל דריש מרצעה לחין (דף כו. ושם) ולעיל דחיל בחחיות מייתי לה למתני' דהכא דהייגו שמיהן גחותות לחיי ופ"ה יש ליישב קלת בגחותה לחיי ולת לגכרי א) ורע"ג לר"י דגרסי' הת לחולץ בהדיה לבי דינת אי לחולץ בפי שהולכת לחלון וכיון דחלצה דמיא לגרושה טפי ומקרו גם לרת קרובתה כשגחותה לחיי דדמיא לרת ערוה אבל כשחולצת לרת לתה ולת לתה לת דמיא לתה לגרושה ולפילו הכי אסור דקרובת רת חולצה בריי ויש ספרים ללת גרסי לת בהדיה ולת בהדה חלת הת לחולץ לבי דינת והת ללת חולץ: **יוציא את אשתו בגט.** נפ' מרצעה לחין (לעיל כט.) לת בעי למימר דזו היא למעוטי הך דהכת דפסק כספרימת לעיל (ע"ש): **מתה אשתו מותר ביבמתו.** ומתני' דקתני מתה יבמתו ולת נקט מתה לשתו דהוי דבעינן מת היכא תנא נמי מתה דבעינן למימר מת היכא דמת אחיו ומתה אשתו **מאי טעמא דרב משום דהוי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון מתיב רב המנונא** [יא]**ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני ואחר כך מתה אשתו אחריו אותה יבמה חולצת ולא מתיבמת ואמאי תיהוי כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון אישתיק לבתר דנפק אמר אמאי לא אמרת ליה רבי אלעזר היא דאמר** [יב]**כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית הדר אמר אימור דא"ר אלעזר היכא דלא חזיא בשעת נפילה אבל היכא דחזיא בשעת נפילה מי אמר הדר אמר אין והתניא רבי אלעזר אומר מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו יבמה חולצת ולא מתיבמת לימא שמואל ורב אסי דאמרי כר' אלעזר אפי' תימא כרבנן עד כאן לא קמיפלגי רבנן עליה דרבי אלעזר אלא משום דמנפילה ואילך לא מיתסר עלייהו אבל הכא דאיתסר אפילו רבנן מודו: מתני'** [יג]**היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיש לה שלשה חדשים** [יד]**וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד גרושות ואחד אלמנות אחד נשואות ואחד ארוסות רבי יהודה אומר הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו חוץ מן הארוסות שביהודה מפני שלבו גם בה** [טו]**ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני**

הך דאולא בהדה לבי דינא גזרו בהו רבנן האי דלא אזלא בהדה לבי דינא לא גזרו בהו רבנן: מתני' [א]**החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתיבמת** [ב]**וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה** [ג]**שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום רבי יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה חלץ לה אחיו או כנסה יכנום את אשתו מתה היבמה יכנום את אשתו** [ד]**מת יבם יוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה: גמ'** מאי וכן אימא אבל המגרש אמר ריש לקיש [ה]**כאן שנה רבי** [ו]**אחות גרושה מדברי תורה** [ז]**אחות חלוצה מדברי סופרים: שומרת יבם שקידש וכו':** [ח]**אמר שמואל הלכה כדברי רבי יהודה בן בתירא איבעיא להו מתה אשתו מהו ביבמתו רב ורבי חנינא דאמרי תרוייהו** [ט]**מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי דאמרי תרוייהו מתה אשתו אסור ביבמתו אמר רבא מאי טעמא דרב משום דהואי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון מתיב רב המנונא** [י]**ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני ואחר כך מתה אשתו אחריו אותה יבמה חולצת ולא מתיבמת ואמאי תיהוי כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון אישתיק לבתר דנפק אמר אמאי לא אמרת ליה רבי אלעזר היא דאמר** [יא]**כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית הדר אמר אימור דא"ר אלעזר היכא דלא חזיא בשעת נפילה אבל היכא דחזיא בשעת נפילה מי אמר הדר אמר אין והתניא רבי אלעזר אומר מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו יבמה חולצת ולא מתיבמת לימא שמואל ורב אסי דאמרי כר' אלעזר אפי' תימא כרבנן עד כאן לא קמיפלגי רבנן עליה דרבי אלעזר אלא משום דמנפילה ואילך לא מיתסר עלייהו אבל הכא דאיתסר אפילו רבנן מודו: מתני'** [יב]**היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיש לה שלשה חדשים** [יג]**וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד גרושות ואחד אלמנות אחד נשואות ואחד ארוסות רבי יהודה אומר הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו חוץ מן הארוסות שביהודה מפני שלבו גם בה** [יד]**ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני**

מסורת הש"ס

ו) [לעיל יח:, מגילה יח:, ב) [לעיל מ:, לקמן מד.] קדושין מה., ג) [לעיל יח:, מגילה יח:], ד) לעיל כט., ה) [לעיל כח.] לקמן קט:, ו) עיין יוסף מ., ז) [עי' תוספות לקמן מב: ד"ה כ' יוסף], ח) [לעיל ח:], ט) [לעיל כט.], י) [לקמן קח:], כ) [ל"ל קאמר לר' יהודה],

מוסף רש"י

שומרת יבם. ממתנת לייבום יכמה (לעיל יח:) מלקה ליכמה ומלוה בגדול ליכם (מגילה יח:). **שקידש אחיו.** של יכם את אחותה. אחר שנפלה זו לפניו (לעיל יח:) בין אחד מן האחין וקידש לת אחותה של יכמה אחר שנפלה היכמה לפניהן (מגילה יח:) ומלה היכום בתחיו (לעיל יח:). **אומרים לו.** לזה שקידש אחות יכמתו, המתן. מלכנום, לפי שתחות זקוקה היל, שהיל ולתחר שמקדה אחותה לו קידש לת זו, לריך להמתין עד שתתייבם היכמה לתחיו דפקעה זיקה (שם). **עד שיעשה אחיך מעשה.** ביכמתו או לתלוץ לו לייבם, תבל בעוד היכמה לפני כולן לתלוץ לו לייבם הרי היל לכל אחד כתחתו על ידי זיקת יכום ופסול בתחותה משום אחות אשתו, דקסבר יש זיקה לפילו בתרי וכל שכן בתד, ופליגי רבנן עליה ותמרי שהיל ואפי תמים הן אין זיקתו מייחדת להיות מוטלת על אחד מהן להיות בתחתו ומוכר בתחותה (מגילה יח:). **כאן שנה רבי.** בתבנה זו למדנו רבי (לעיל ג:) ממבנה זו תנו למדים, **אחות גרושה מדברי תורה.** היל ערוה מן התורה, תבל אחות מוטלת מינה תלת דפסקים (קדושין מה:). **היבמה לא תחלוץ.** בתוך ג' תדשים למיתת בעלה, מפרש טעמת בינתים (לקמן שמת מעוברת היה ומלוה מעוברת מינה מלינה, ופס תמהר תחלוץ בתוך ג' ותמתין עד לאחר ג', שפס תמלץ מעוברת מינה לריכה לילה אחרת, ופס לא תלוץ ולד של קיימת, ופס לא תמלץ פעם אחת, שמא יהא ולד של קיימת ומינה מלינה לפוסלה לכהונה, ומלא תלריכה כרח לכהונה, ולילרכה למלא מיכא דהוי בתלינה ולא הוי בהכחת וסבר שרו תולינה לכהן (ערובין מה:). **ולא תתייבם.** שמא מעוברת היא ומלא על ידם אחיו אין לה עליו בכרת, תבל לאחר שנפל לריכי שמא שהיה מעוברת, או שתלץ או שמייבם (שם). וכן כל שאר הנשים כו'. שמא תלד בתוך תשעה לחדשים בעלה, דפקי בן תשעה לחדשין דפקי בן תשעה לחדשין, ובעינן שכתבה כלחדשין (לקמן מב.) שמא יינה ידם אחיו מחמו ועוד יש לישורין שרבה (ערובין שם). **ולא יתארסו.** גזור רבנן אירוסין אטו נשואין (שם). **אחד בתולות כו'.** שאת שנישאו זה אין מן האירוסין אין מן הנשואין, לריכות להתמין אחר הגט או אחר המיתה ג' חדשים (ערובין שם). **ואחד ארוסות.** פי על גב דאירוסה נפו בה עיבורי היל, גזור רבנן אירוסה אטו נשואה. דבתי ר"מ לת גרסינן ללת תמת היל (שם). **הנשואות יתארסו.** מיד דהא לת שמרת מעוברת מעבי תוך ג' ופס תלד בתוך ט' ודאי דליתא היל, דאי מתברו בן שנה הוא ולת מי, **והארוסות.** שנתלמנו או שנתגרשו מן האירוסין, ינשאו. מיד דהא לת מיעברת מדתנן (שם). תוץ מן הארוסות שביהודה. שהיו רגילין ליתד תתן וכלה קודם כניסתן לחופה בחמרתן בכתובות (יב.), **מפני שלבו גם בה.** רגיל בה ומכירה ומרופה לו (ערובין שם). **כל הנשים יתארסו.** תעגת קמץ פליג דתסר תפילו ליתרס, ודלרבי יהודה פליג דבר תרוסה ליעגת (שם).

מוסף רש"י

שומרת יבם. ממתנת לייבום יכמה (לעיל יח:) מלקה ליכמה ומלוה בגדול ליכם (מגילה יח:). **שקידש אחיו.** של יכם את אחותה. אחר שנפלה זו לפניו (לעיל יח:) בין אחד מן האחין וקידש לת אחותה של יכמה אחר שנפלה היכמה לפניהן (מגילה יח:) ומלה היכום בתחיו (לעיל יח:). **אומרים לו.** לזה שקידש אחות יכמתו, המתן. מלכנום, לפי שתחות זקוקה היל, שהיל ולתחר שמקדה אחותה לו קידש לת זו, לריך להמתין עד שתתייבם היכמה לתחיו דפקעה זיקה (שם). **עד שיעשה אחיך מעשה.** ביכמתו או לתלוץ לו לייבם, תבל בעוד היכמה לפני כולן לתלוץ לו לייבם הרי היל לכל אחד כתחתו על ידי זיקת יכום ופסול בתחותה משום אחות אשתו, דקסבר יש זיקה לפילו בתרי וכל שכן בתד, ופליגי רבנן עליה ותמרי שהיל ואפי תמים הן אין זיקתו מייחדת להיות מוטלת על אחד מהן להיות בתחתו ומוכר בתחותה (מגילה יח:). **כאן שנה רבי.** בתבנה זו למדנו רבי (לעיל ג:) ממבנה זו תנו למדים, **אחות גרושה מדברי תורה.** היל ערוה מן התורה, תבל אחות מוטלת מינה תלת דפסקים (קדושין מה:). **היבמה לא תחלוץ.** בתוך ג' תדשים למיתת בעלה, מפרש טעמת בינתים (לקמן שמת מעוברת היה ומלוה מעוברת מינה מלינה, ופס תמהר תחלוץ בתוך ג' ותמתין עד לאחר ג', שפס תמלץ מעוברת מינה לריכה לילה אחרת, ופס לא תלוץ ולד של קיימת, ופס לא תמלץ פעם אחת, שמא יהא ולד של קיימת ומינה מלינה לפוסלה לכהונה, ומלא תלריכה כרח לכהונה, ולילרכה למלא מיכא דהוי בתלינה ולא הוי בהכחת וסבר שרו תולינה לכהן (ערובין מה:). **ולא תתייבם.** שמא מעוברת היא ומלא על ידם אחיו אין לה עליו בכרת, תבל לאחר שנפל לריכי שמא שהיה מעוברת, או שתלץ או שמייבם (שם). וכן כל שאר הנשים כו'. שמא תלד בתוך תשעה לחדשים בעלה, דפקי בן תשעה לחדשין דפקי בן תשעה לחדשין, ובעינן שכתבה כלחדשין (לקמן מב.) שמא יינה ידם אחיו מחמו ועוד יש לישורין שרבה (ערובין שם). **ולא יתארסו.** גזור רבנן אירוסין אטו נשואין (שם). **אחד בתולות כו'.** שאת שנישאו זה אין מן האירוסין אין מן הנשואין, לריכות להתמין אחר הגט או אחר המיתה ג' חדשים (ערובין שם). **ואחד ארוסות.** פי על גב דאירוסה נפו בה עיבורי היל, גזור רבנן אירוסה אטו נשואה. דבתי ר"מ לת גרסינן ללת תמת היל (שם). **הנשואות יתארסו.** מיד דהא לת שמרת מעוברת מעבי תוך ג' ופס תלד בתוך ט' ודאי דליתא היל, דאי מתברו בן שנה הוא ולת מי, **והארוסות.** שנתלמנו או שנתגרשו מן האירוסין, ינשאו. מיד דהא לת מיעברת מדתנן (שם). תוץ מן הארוסות שביהודה. שהיו רגילין ליתד תתן וכלה קודם כניסתן לחופה בחמרתן בכתובות (יב.), **מפני שלבו גם בה.** רגיל בה ומכירה ומרופה לו (ערובין שם). **כל הנשים יתארסו.** תעגת קמץ פליג דתסר תפילו ליתרס, ודלרבי יהודה פליג דבר תרוסה ליעגת (שם).

הגהות הב"ח

(ב) תוס' ד"ה יוצא וכו' כדפרישית לעיל. עד כ"ט. ד"ה אלו לו:

תוספות ישנים

א) ועוד קשה לע"ב

עא ב מיי' שם הלכה ט סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ג:

עב ג מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה יד ופ"ו הלכה ג סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ה:

עג ד מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ז:

עד ה מיי' פ"ב מהלכות תיסורי ביאה הלכה ז סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף כו:

עה ו מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה יג סמג עשין נב ונלאוין קי טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ג:

עו ז מיי' פ"ו שם הלכה ה סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ו:

עז ח מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה יט סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ט:

עח ט מיי' פי"ל מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין כ טור ש"ע אה"ע סי' יג סעיף ט:

ע א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה כ טוש"ע אה"ע סימן קנד סעי"ב:

עא ב מיי' שם הלכה ט סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ט:

עב ג מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה יד ופ"ו הלכה ג סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ה:

עג ד מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ז:

עד ה מיי' פ"ב מהלכות תיסורי ביאה הלכה ז סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף כו:

עה ו מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה יג סמג עשין נב ונלאוין קי טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ג:

עו ז מיי' פ"ו שם הלכה ה סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ו:

עז ח מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה יט סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף ט:

עח ט מיי' פי"ל מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין כ טור ש"ע אה"ע סי' יג סעיף ט: